

2017. április 13. napján került fel az Emberi Erőforrások Minisztériumának weboldalára társadalmi egyeztetés céljából az a törvénytervezet, mely „az oktatás szabályozására vonatkozó és egyes kapcsolódó törvények módosításáról” címet viseli. A véleményezési határidő 2017. április 18. volt, s sajnálatos módon az OFT tagjainak nem került közvetlenül kiküldésre, bár több ponton érinti a fogyatékos gyermekek oktatási helyzetét.

Ezen előzményekre figyelemmel ezúton közlöm az Autisták Országos Szövetségének aggályait a törvénytervezet vonatkozásában.

A tervezet 7. §-ával kapcsolatos aggályok

Szövetségünk tapasztalatai szerint a gyakorlatban a viselkedés problémákkal küzdő tanulók nagyon hamar – önhibájukon kívül - válnak magántanulóvá, általában az iskola kapacitáshiányaira hivatkozással (nincs szakember, nincs pénz, nincsenek meg a tárgyi feltételek stb.), vagy arra hivatkozással, hogy az ilyen gyermekek a többi tanulót „zavarják a tanulásban”. Ezen tanulók nagy része autizmussal él, s a személyi valamint tárgyi feltételek megteremtése esetén integrálható. Szintén tapasztalat, hogy az ilyen gyermekek otthoni körülmények között még inkább elszigetelődnek a többségi társadalomtól és tipikus esetben később sem lehetséges az integrációjuk, hiszen a magántanulói státusz esetén az iskola nem motivált arra, hogy erőfeszítéseket tegyen a gyermek közösségbe való integrálása érdekében. Ha ezek a gyermekek a szakértői bizottság szakértői véleményében foglalt fejlesztéseket meg is kapják, akkor sem tudják az elsajátított képességeket közösségben gyakorolni, kipróbálni. Mindezen negatív hatások miatt is már eleve nagyfokú körültekintést, alapos megfontolást igényel az, hogy egy SNI vagy BTM gyermek számára engedélyezzék, sőt javasolják a magántanulói státuszt. (Természetesen vannak esetek, amikor ez kifejezetten előnyös, de átlagos esetben inkább hátrányokkal jár.)

A törvénytervezet 7.§-ában rögzített szabályozás ezt a helyzetet még inkább rontja, hiszen ha annak a gyermeknek - akinek eleve problémás a magatartása és fokozottan szüksége volna fejlesztésekre - csupán heti 10 órában kell fejlesztést és tantárgyi felkészítést biztosítani az iskola részéről, akkor ennek sajnos vagy a tantárgyi felkészítése, vagy a fejlesztése, vagy mindkettő látja majd kárát.

Gyakorlatban tapasztalható tény az is, hogy az integráltan oktatott gyermekek számára biztosított fejlesztések óraszámja is általában kevés, és számos esetben a szülők magán úton biztosítják a gyermek számára a szükséges fejlesztéseket, ami a családnak anyagilag is nagyon megterhelő. Ha a gyermek magántanulóvá válik, a szülők egyike szükségképpen kiesik a munkából, ami a magánfejlesztések anyagi fedezetének csökkenésével vagy az annullálódásával jár. Emelett a szülőknek sokszor nagyon megterhelő vagy akár lehetetlen feladat az, hogy saját otthonukban, minden segítség nélkül készítsék fel a normál fejlődésmentől eltérő fejlődésű gyermeküket a félévi és év végi tantárgyi vizsgákra.

Mindezek alapján véleményünk szerint az autizmussal élő gyermekek számára igen hátrányos a tervezett szabályozás, s sokkal előnyösebb volna, ha a heti 10 óra tantárgyi felkészítés mellett, azon felül az iskola a fejlesztéseket is a szakértői véleményben foglaltak szerint biztosítaná számukra. A tervezet indoklása szerint ez „komoly kapacitásbeli és részben etikai aggályokat vetne fel”, ám sajnos ezeket az etikai aggályokat az indoklás nem nevezi meg. Szövetségünk álláspontja szerint pont a tervezett szabályozás vet fel etikai aggályokat, hiszen annak gyakorlati érvényesülése a fent leírt problémák súlyosbodásával járna, s végső soron a magatartászavarokkal küzdő autista gyermekek esélyegyenlőségének sérelmével járna. Szövetségünk határozott véleménye, hogy nem a meglévő kapacitások tehermentesítésének

kellene hosszútávú célnak lennie, hanem a meglévő kapacitások bővítésére kellene stratégiát kidolgozni, hiszen a statisztikák szerint egyre több a BTM és SNI gyermek.

A tervezet 10. §-ával kapcsolatos aggályok

A tervezett szabályozás e pontja az autizmussal élőket azért érintheti hátrányosan, mert a szegregált oktatásban tanulók nagy részének társuló értelmi fogyatékosága is van. Szövetségünk álláspontja szerint bár a tervezet a „gyógypedagógus-kényszer” feloldását és a szakember hiány mérséklését célozza, az érintettek szempontjából azonban ez az intézkedés az alábbiak miatt hátrányos:

Gyógypedagógiai szakmai szempontból nem védhető az az álláspont, hogy egyes tantárgyak – akár készségtantárgyak - tanításához szükségtelen az autizmus-specifikus tudás, hiszen a tanítás egyben kommunikáció is, az autizmus spektrumzavar esetében pedig minőségi sérülés áll fenn ezen a területen. Ez esetben a rehabilitáció/rehabilitáció folyamata nem választható le a tantárgyak tanításától, továbbá a művészetek és a mozgás szakember jelenlétében igen fontos terepe lehet a sérülés-specifikus fejlesztésnek. Amennyiben a tervezett szabályozás bevezetésre kerül, úgy a terápiás lehetőségek egy fontos terepe elvész. Fontos továbbá megjegyezni, hogy a többségi pedagógusok gyakran nyilatkoznak úgy, hogy ők a fogyatékos gyermekek tanítására nem lettek képezve, s szakmailag nem is motiváltak az ilyen gyermekekkel való foglalkozásra. Ebből következik, hogy egy többségi pedagógus valószínűleg nem kíván majd olyan helyen dolgozni, ahol fogyatékos gyermekek oktatását kell végeznie (legyen az akár testnevelés óra), illetve ha el is vállalja majd a munkát, akkor kétséges, hogy megfelelő attitűddel tud majd a feladathoz és a gyermekekhez hozzáállni. Kétséges tehát, hogy a „gyógypedagógus-kényszer” feloldása valóban megoldást jelent-e majd a szakemberhiányra, főleg ha a többségi pedagógusok ilyen jellegű munkára való felkészítése, motiválása nem megoldott, mely a tervezetből nem derül ki.

A tervezet 19. §-ával kapcsolatos aggályok

A törvénytervezet 19.§-ának c) pontjához fűzött részletes indoklás szerint megszűnne a BTM tanulók esetében az egyes tantárgyak, tantárgyrészek minősítése és értékelése alóli felmentés lehetősége. Bár az autizmussal élő gyermekek, tanulók általában sajátos nevelési igényűek, így esetükben ez a lehetőség továbbra is megmaradna, ám - ugyan kis számban, de - akadnak olyan autista gyermekek, tanulók, akiknél már felmerülnek az átlagostól eltérő jellemzők, s körvonalazódnak bizonyos nehézségek, de a diagnózis hiányában ők csak BTM státuszt kapnak. Többek között az ő vonatkozásukban is szükséges lehet továbbra is a felmentések megadása, ellenkező esetben folyamatos kudarcok és a teljesítménykényszerből adódó stresszhatások érik majd őket, melynek nyomása alatt fejlődni nem tudnak. Pedagógiai szempontból tehát a törvénytervezet indoklása téves.

Szövetségünk álláspontja szerint nem a felmentések teljes megszüntetésével és a teljesítménykényszer növelésével kellene motiválni a BTM tanulókat, hanem BTM esetében a felmentések megadásának feltételeit kellene esetlegesen szigorítani, nehezíteni azért, hogy csak valóban indokolt esetben kerüljön sor azok megadására. A BTM tanulók motiválása tehát nem törvénymódosítással érhető el, hanem egyéb pedagógiai módszerekkel. A BTM tanulók felmentései számának csökkentése pedig a pedagógiai szakszolgálatok erre vonatkozó belső protokolljának módosításával, részletesebb kidolgozásával is lehetséges volna.